

"Osnutna lymlar"

I GÄVLE LÄROVERKSLAG I BANDY? ETT IDROTTENS TIDSDOKUMENT FRÅN 1938

Den 14 februari 1938 spelade Gävle Läroverk bortamatch i bandy mot Uppsala Läroverk. Skolturneringar om Kronprinsens pokal i regi av Dagens Nyheter var stora i idrottshändelser på den tiden.

I läroverkslagen spelade ofta unga elitspelare från allsvenska lag. Efter full tid och efter en het men välspelad match var det 0-0. I förlängningen hettade det till alltmer. En liggande Gävlespelare fick ett rapp över ryggen. Högerinner Magnusson i Gävle påtalade påstridigt det regelvidriga för domaren, som då svor åt Magnusson och visade ut honom.

Gävlespelarna ifrågasatte om det var lämpligt att domaren svor på detta sätt. Lagkamrater uppmanade Magnusson att inte gå av planen och denne tycks ha tvekat. Förlängningen fortsatte mellan två hårda men spelskickliga skollag, men matchen slutade 0-0. Detta händelseförlopp, enligt ett tidningsreferat

Domaren lämnade rapport och anmälan till Svenska Bandyförbundet, där han sade sig varit nära att avbryta matchen på grund av Gävlelagets synnerligen osportsliga uppträdande. I Dagens Nyheter kommentar till matchen påstod domaren, att han "som domare i 15 år aldrig träffat ett mer osympatiskt lag". Uppsala Nya Tidning spädde på med sitt angrepp. Visserligen kunde Gävleynglingarna spela bra bandy men uppträdde som "osnutna lymlar".

Tusen personer såg omspelet

Lördagen därpå gick omspelsmatchen i Gävle på Strömvallen inför nära 1 000 åskådare. Dessa skolmatcher lockade alltid stor publik. En final på Strömvallen några år tidigare hade en publik på över 3 000. Gävle var klar favorit men föll överraskande med 1-3. Den omstridde Magnusson skadade sig tidigt och kunde bara agera som skadeskjuten ytter. För säkerhets skull hade elitdomaren Ivan Eklind kallats in till matchen. Han skulle ju ändå till Gävle och döma en bandylandskamp dagen efter.

Men sedan följde det juridiska och moraliska efterspelet med anmälan, förhör och dom. Skulle skolan vidtaga bestraffningar? Sänkta sedebetyg? Processen framstår i dag som inte bara idrottshistoriskt intressant och tankeväckande. Den vittnar om en annan tidsanda med andra krav. Vid läroverket i Gävle ledde major Uhlin, skolans gymnastiklärare, inför vittnen regelrätta enskilda förhör med spelarna i laget och lämnade sedan sin rapport till rektorerna för de inblandade läroverken, till tidningarna och till Svenska Bandyförbundet.

Visst hade pojkarna i stridens hetta uppträtt olämpligt, men i stort blev de rentvådda från att vara "lymlar". Domaren hade nog saknat auktoritet att leda ynglingar. Mycket klokt såg gymnastikläraren en risk, att en diskutabel händelse som denna kunde utnyttjas av alla dem "som i den idrottliga verksamheten utanför skolan se enbart ett undergrävande av skoltukten". Utredaren såg också en orättvis risk att Magnusson genom anmälan skulle uteslutas från sitt spel i Sandvikens AIK. Allt tycks ha slutat i sans och försoning.

Dagens Nyheter fick som ansvarig arrangör sista ordet i en artikel. Gävlespelarna hade blivit orättvist utmålade och borde rehabiliteras. "Av allt att döma har kritiken varit lite för känslig och fäst sig för mycket vid att det var en skolmatch, där man av någon anledning fått för sig att spelarna skall uppträda som morsgrisar."

BO NORDLUND

Fotnot

Högerinner Magnusson i Gävle Läroverk är i Sandviken känd som den i idrott mångkunnige och framgångsrike Birger Magnusson, back och ytter i SAIK ibland annat SM-finalerna 1940 och 1941.

SISU

Idrottsutbildarna

www.gastrikeidrotten.rf.se

Slå vakt om det idrottshistoriska arvet

*Dagens verksamhet
blir morgondagens historia*

Intresset för den svenska historien
har ökat under senare år.

Det gäller i allra högsta grad idrottsrörelsen.

För dig som vill lära mera
om idrottshistoria och arkivering
kommer vi under hösten att anordna en kurs.

Kan bandy vara livet?

Nu i bandytider och här i bandybältet är en initierad bok om bandy, värd att rekommendera.

Under den träffande titeln "Om bandy vore livet" berättar Anders Lif alltid intressant och ofta både avslöjande och träffande om mycket bakom kulisserna. Läsaren får vara med när ryssar försöker muta domare med 2000 dollar. Att spela bandy i Ryssland verkar länge ha varit äventyrligt på många sätt.

Vi är med och lyssnar vid presskonferenser, även till en del vad som sägs efteråt. Kända och okända i bandy kommer vi in på livet och möter ibland de kända på ett nytt och annorlunda sätt. Det kan vara Pelle Fosshaug, Ola Fredriksson. Givetvis är Jonas Claesson värd ett helt kapitel Men också förbundskaptener. Minnet av Håkan Sundin är starkt. Lif ger ett fängslande och något gripande porträtt av sin far och hans in i det sista fullständiga fascination vid bandy och då nästan enbart i form av Västerås SK. Många läsare känner säkert igen gestalten i andra klubbar.

I boken är författaren inte rädd för att i kapitlet "Dryck-jom" ärligt behandla ett många gånger känsligt och nedtystat ämne. Hembränt och glögg på läktaren. Öl och champagne i omklädningsrummet.

Bandy har med åren fått diskuterad status som kult och kultur. Även detta analyserar Lif vettigt och sansat.

Funderingar har många haft och är värda fortsatta seriösa undersökningar: Varför har alltid bandyn varit så stark i bruksorter? Varför har andra helt uppfyllts av ishockey. Sandviken och Gävle nämns som exempel. Vad har de städerna gemensamt, där bara bandy gäller? Bollnäs, Katrineholm och Nässjö är exempel. En likhet mellan dessa är slående, men räcker nog inte som förklaring. Dessa tre bandycentra är ursprungliga järnvägsknutpunkter. Att Västerås alltid varit bandyfaste kanske förklaras av den ursprungligen tydliga karaktären fabriksstad. Västmanlands författare Lars Gustavsson besjunger sina bardomsminnen av bandyn i Västerås.

För oss i Gästrikland är också kommentarerna till Per Gunnar Evanders bandymotiv mycket av igenkännande. Lif skildrar Forsbacka och Einar Ask med fin känsla.

"Om bandy vore livet" är en mångsidig och rik bok om bandyn och dess människor under de årtionden som nyss passerat. Den visar hur bandy faktiskt kan vara livet för många.

BO NORDLUND

SM-final i bandy 5 mars 1939, Strömvallen i Gävle. IK Huga-Nässjö IF 5-2 (1-1)

Målen Huga: Lindqvist, 3, Sundqvist, 2. Nässjö: "Nicke" Bergström

Publik: 5 560 personer. Domare: Stig Claesson, Uppsala

Svenska mästarna: Gösta Åhrlin, lagledare, Viking Palm, Leif Lindqvist, Thure Siljeholm, Bengt Eriksson, Göte Sundqvist och Åke Abrahamsson.

Knästående: Gottfrid Wennberg, Sven Persson, Sten Nyberg, Gösta Wennberg och Sven Abrahamsson.

Idrottsminnen, Hälsinglands Idrottshistoriska Sällskap. Årgång 11. Nr.2 juni 2002

"Idrotten ska vara en lek med allvar i, men idrotten är inte jag – det är vi."

Sa Karl Gustafsson, medlem i Strands IF i Hudiksvall från starten 1901, ordförande 1925-1942 och en av männen bakom nya idrottsplatsen Glysisvallen, som invigdes 1939.

Kartläggningen av idrotten i Järvsö fortsätter. Ett nytt delprojekt drivs en grupp med företrädare för Järvsö IF, Nors AIK och Skåstra IK. De "lusaläser" Ljusdals-Posten från första årgången 1914. (Enligt Erik Wiger).

Idrottsminnen, Jämtlands läns Idrottshistoriska förening, Nr 2 juni 2002

Bengt Brügge, redaktören för Idrottsminnen, var med och erövrade två skolmästerskap i bandy med Gävle läroverk 1945 och 1946. Medspelarna Ove Eidhagen från Forsbacka och Paul Karlsson, Edsbyn, var ännu mera framgångsrika som seniorer i bandy – blev landslagsmän och svenska mästare fyra respektive tre gånger.

Småländska Idrottsminnen, Smålands Idrottshistoriska Sällskap, Nr 1 2002, årgång 14.

När Jönköpings Bollklubbs juniorer 1950 skulle spela en match packades en väska med elva dräkter och elva par fotbollsskor upp, men ett par bestod av två vänsterskor.

Lagledaren sa då till en spelare: "Ja du Yngve, du rör dig minst så du får ta vänsterdojorna."

Smålands Idrottsförbund firar 100-årsjubileum i år, 2002.

Smålands tio bästa idrottsmän genom tiderna är enligt sportjournalisterna i landskapet:

- 1) Stefan Edberg (tennis), 2) Mats Wilander (tennis), 3) Ove Fundin (speedway), 4) John Ljunggren (gång), 5) Jonas Claesson (bandy), 7) Torsten Ullman (skytte), 8) Tage Flisberg (bordtennis), 9) Björn Ferm (modern femkamp), 10) Owe Jonsson (friidrott).

Idrott, Historia, Samhälle, nyhetsbrev från Svenska Idrottshistoriska Föreningen, 2/2002

"I Falun kan 1930-talets ledande bandystjärna Einar Ask gå ner på Hyttgatan i centrum och beskåda sig själv i professor K.G. Bejemarks skapelse anno 1984. Ask var då 75 år och på sockeln står hans namn ingraverat."

Det påstår Karne Johansson, amatörforskare på ämnet legender hyllade med statyer, skulpturer och byster. Han har räknat till ett 60-tal sådana men har ju fel på var Einar Ask-statyn står.

Einar Ask avled 23 januari 1982 och kunde tyvärr aldrig jämföra porträttlikheten.

Under 1940-talet spelades många fotbollsmatcher på Finnåsens idrottsplats i Hofors. I pausen arrangerades ibland friidrottstävlingar. Vid en klockades en löpare för 27.8 på 400 meter. Nära nog dubbelt så bra som gällande världsrekord.

"Världsrekordet" skapade hysteri. Löparen bars runt planen på åskådarnas axlar. Ingen tänkte i nuet på den orimliga tiden. Men Nils-Olof Zethrin, som berättar om rekordet är inte säker på om loppet verkligen har ägt rum.

Han förklarar till tiden: "Tidtagaren hade tydligen glömt att dra upp klockan."

Är det någon som tidigare läst eller hört talas om "världsrekordet" på Finnåsens idrottsplats?

SOF-BULLETINEN, Sveriges Olympiahistorikers Förening, Nr 3 2002

Tidernas sämste olympier, enligt redaktören Stig Nilsson, kan belgaren de Ligne ha varit. Han blev varvad på 500 meter skridsko i Garmisch-Partenkirchen-OS 1936 av norrmannen Ivan Ballangrud. Nilsson påstår också att en norsk reporter meddelat hem:

"Hemresan uppskjuten ett dygn – de Ligne startar även på 10 000 meter."

En sommardag 1936 gick Maja Carlqvist på Stockholms gator och kom att fundera på hur hon skulle klä upp de fattiga flickorna i Sofia folkskola, där hon var gymnastiklärarinna. Flickorna skulle visa upp sig på Olympiska Stadion i Berlin samma år under en internationell kongress i samband med olympiska spelen.

En av Maja Carlqvists klasser hade blivit uttagen dit som bästa skolklass.

De elvaåriga flickorna gjorde succé i Berlin, klädda i randiga bomullsklänningar. Så började Sofiaflickorna, som snabbt blev en av landets mest populära idrottsgrupper. De blev inbjudna till världsutställningen i New York 1939 – gjorde förstas succé där, precis som i andra länder över hela världen. Och även på Jernvallen i Sandviken, första gången direkt efter USA 1939.

VIS-aren. Värmlands Idrottshistoriska Sällskap. Nr 2 – Årgång 20 – 2002

Grums IK:s lilla silverhjältar i ishockey finns på en lagbild från 28 januari 1959, då de kommit på tredje plats i SM-slutspelet före Gävle Godtemplare men efter Djurgården, som blivit svenska mästare med Leksands IF på andra plats – och stora silvermedaljörer.

Grums stjärnor var Lasse Pettersson, Stig Waller, Pelle "Garvis" Jansson och Torsten "Hacko" Pettersson. Thomas Steen och Willy Lindström är senare hockeystjärnor med rötterna i Grums.

I VIS berättas om en udda idrottshistorisk plats – Näsängens idrottsplats i Likenäs, där Majken Åberg satte ett inofficiellt världsrekord i slungboll 1945 på 53.32 meter i en lokal tävling. 1937 hade norrköpingstjejen i sitt första SM erövrat ett första SM-tecken i slungboll. Det blev 15 till i rad.

Hon vann därtill SM i diskus 1948.

Nr 3 – Årgång 20 - 2002

Tage Erlander, Sveriges längste statsminister, hade ett förflutet på idrottsarenan.

Han sprang en gång 1 500 meter i Lund, ett lopp som blev mycket berömt i den tidens idrottskretsar. Man kan inte påstå att Erlander skröt, sådant låg inte för honom, men så när han en novemberkväll 1962 var gäst hos Sportjournalisternas klubb i Stockholm: ”Joo, visst löpte jag 1 500 meter, men det var ingen drömtid, en bra bit över fyra (4) minuter. Nu har det sagts att jag lånade tidtagaren en femma. Och att han därför läste av sin klocka på ett för mig fördelaktigt sätt. Det var visserligen sant att jag lånade honom en femma, men det var efter loppet och det är väl liksom en annan sak. Eller hur?”

Östergötlands Idrottshistoriska Sällskap Nummer 1 – 2002 – Årgång 4

Ivar Eriksson, Sandvikens IF, fanns med 1937, då ett svenskt fotbollslandslag för första gången flög till en match – mot Tyskland i Hamburg 21 november. Josef Nagy var tränare, Riet Eklöf och Harry Lundahl ledare och de mest kända spelarna var: Sven Bergqvist, Hammarby, Erik Nilsson, Malmö FF, Malte Mårtensson, Helsingborgs IF, och Arne Nyberg, IFK Göteborg.

Sverige förlorade VM-kvalmatchen med 0-5.

Ivar och backkollegan i SIF, Olle Källström, var ändå 1938 med i VM-slutspelet i Frankrike. I första matchen tvingades Österrike lämna walk over, landet hade införlivats med Tyskland. En kvartsfinal mot Kuba slutade i seger med 8-0. I semifinalen förlorade Sverige mot Ungern med 1-5. Och i matchen om tredje pris blev Brasilien för svårt.

Nummer 2 – 2002 – Årgång 4

Vilkets syfte har ÖIHS?

”Vad jag efterlyser är att bland ÖIHS medlemmar ta reda på vilken idrott/idrotter de är mest intresserade av samt vad de redan har dokumenterat. Annars är det en riks att det bland medlemmarna finns många som ”sparar” på samma saker. Varför inte inrätta ett medlemsregister över vad var och en har, för att därefter samarbeta för att få fram en så komplett historiedokumentation som möjligt om Östergötland?”

Ur debattartikel skriven av Matz Lagerman, Linköping.
”På 1940-talet och 50-talet inrättade många kommuner idrottsnämnder. Ledamöternas idrottsliga förankring var ofta viktigare än deras politiska och många rekryterades från idrottsföreningarna.

Den första fritidsnämnden bildades i Norrköping 1956.

Kommunerna tog över anläggningar från idrottsföreningarna med motiveringen att föreningar ska bedriva verksamhet och inte sköta anläggningar. Under 90-talet började kommunerna låta föreningarna ta större ansvar igen. Totalt i landet sparades 1 000-1 500 miljoner på det som i stort berörde idrotten i minskade bidrag, ökade avgifter och minskad service på anläggningar.

Vi inom idrotten är beredda att i dialog med beslutsfattare i kommunerna medverka till att idrotten, även i stunder av besparingar, kan fortsätta att utvecklas. Vi bör inte själva ta hela ansvaret.”

Jan Olofsson, Riksidrottsförbundet

Det har hänt sedan sist...

Alan Golding och Ievan Morris från BBC Wales chockades, när de före VM i fotboll i somras besökte Sandviken och Jernvallen för in dokumentärfilm om fotbolls-VM i Sverige 1958, då Wales var ett av tre lag som spelade matcher på Jernvallen.

Stjärnan var Johan Charles, speciellt stark i luften. Han nickade också in 1-1 mot Ungern, som sågs av 17 323 åskådare. Matchen kallades i pressen den bästa som spelats på Jernvallen. Den chock Jernvallenchefen Kent Östling förmedlade till Golding och Morris var att VM-arenan i fotboll 1958 sedan tio år är ett bandystadion och att fotbollen satts på undantag i Sandviken.

Det hjälpte inte att berätta om att bandyn kom till Sverige från just England.

Gefle IF besegrade i september Gestrike-Hammarby i DM-finalen i fotboll med 3-2. Den förra DM-turneringen spelades 1966 – för 36 år sedan, även då vann GIF, slog Sandvikens IF. Men GIF har mer än DM-guldet och platsen i Superettan nästa år att glädjas över.

För precis 100 år sedan hemförde klubben Clarences von Rosens pokal för alltid. Motståndare var AIK och Djurgården, och det sägs att punsch var ”sportdryck” på den tiden. Första in-teckningen togs 1899, den andra 1900 och den tredje 1902. Året före spelade AIK och GIF 1-1 i finalen, och någon mästare korades inte.

Fredrik Berg, en av GIF:s anfallare var född 1882 och årsbarn med Gefle IF. Han blev klubbens ordförande 1914 och satt kvar på posten till 1938. Det dröjde till 1907 innan GIF:s position i Gästrikland övertogs av Sandvikens AIK.

Von Rosens pokal har döpts om till Lennart Johanssons pokal och delas ut varje år till svenska mästarlaget.

Rättelse

Hofors Cykelklubb firade sitt 65-årsjubileum i år, bildades 1937, ett år före Sandvikens CK. I GHF-tidningen i april blev HCK tio år äldre än klubben är. Tack för uppgiften, Lennart Wallin!

Vem är arkivansvarig i din förening?

Har ni ingen? Tillsätt en!

Folkrörelsernas arkiv i Gävleborg (i Gävle) och kommundrivna arkiv som det i Sandviken kan ge tips och råd om vad som ska sparas och kan gallras ut. Men även om hur fotografier samt handlingar lämpligen bör förvaras för att inte skadas av tidens tand.

Folkrörelsernas arkiv:

Styrmansgatan 4 på Brynäs i Gävle.
Tel. 026-10 88 70

Sandvikens kommuns centralarkiv:

Stadshuset, Sandviken.
Tel. 026-24 11 80, 026-24 14 06

Grattis Inga-Lisa Eriksson, 70 år!

Vår styrelseledamot Inga-Lisa Eriksson i Hofors fyllde 70 år 11 augusti. Hon inledde dagen med en orienteringstävling i Avesta och avslutade den med ett Öppet hus för nära och kära i hemmet.

Orientering går som en röd tråd genom hennes liv, och hon fann maken Gustav, när hon var ute på en tävling. Efter 54 år i skogssporten var det naturligt att orientera även på 70-årsdan.

Ett personlig rekord är 58 tävlingar under en säsong och 3 000 mil i bil under ett år.

Inga-Lisa debuterade i SM 1954, kom tia. Året efter blev hon trea i Nordiska Mästerskapet i

Norrköping, 1957 nia i NM i Trondheim och tvåa i Danmark, endast 42 sekunder från NM-titeln 1959.

Det gav henne mästartmärke nummer 154.

Bästa individuella SM-placeringen är en sjundeplats. På senare år har Inga-Lisa blivit tvåa i veteran-VM och är kalifornisk mästarinna och har sprungit 30 5-dagars i Sverige, vunnit en gång, deltagit i 5-dagars i Schweiz, Australien, Nya Zeeland och USA samt i tre 6-dagars i Skottland men också orienterat i Ryssland och Kina.

Jon har haft en egen syateljé, jobbat i butik och på en syfabrik i Hofors och jobbat politiskt i miljö- och byggnadsnämnden. Numera syr hon många babyskjortor åt Röda Korset.

KAJ ANNEBRANT

Elitcyklisten Alex Lindgren, Hamrångefjärden

Alex Lindgren visade tidigt intresse för cykelsporten. Han åkte upp och ner i hög fart i en backe ner mot riksväg 13. Den första tävlingen åkte han 25 maj 1941 för Sandvikens CK. Sjunde plats i C-klassen gav mersmak.

Premiäråret blev han mästare i juniorklassen 50 km i Hofors och vann Furuvikslppet. En första DM-titel för seniorer tog Alex 1942 före klubbkompisen Allan Wennberg, och hans SM-debut året efter i Falun slutade med en 26:e plats. Han var med det bästa gästrike.

Han blev A-klassare 1944 och deltog i Svenska Cykelförbundets säsongupptakt på Bosön tillsammans med Vidar Tholén, SCK. Enbart klubbkamraten Olle Wickholm lyckades lite bättre än den nyblivne A-klassaren det första året i elitklassen.

Alex vann Norrländska Mästerskapet med bred marginal 1945 och placeringar runt 5-6 i flertalet tävlingar gjorde honom till firmacyklist för Nymans Verkstäder i Uppsala 1946.

I Sandvikens CK:s TT-lopp det året varvade han som UCK:are alla medtävlare. Till och med Yngve Lundh, Bollnäs CK.

Ett SM-guld i första SM-stafetten tillsammans med bröderna Bengt och Halle Janemar följde Alex upp med DM-guld i Uppland och femte plats i SM på 15 mil före Olle Wickholm och i SM på 25 mil kom Alex också femma. Han togs sedan ut till 6-dagars igen.

1947 blev Alex en av tio svenska elitcyklister som åkte internationella tävlingar. I en första uttagning till OS i London kom han fyra. 28-åringen var åter med i 6-dagars och åkte i mål som sexa, Harry Snell vann, i första etappen med mål utanför Jernvallen i Sandviken.

De följande tävlingsdagarna låg Alex nia, nia sju och i mål efter sex dagar femma. En rad hederspriser belönades han med förutom DN-medaljen. 6-dagars blev Alex genombrott i absoluta cykeliten i Sverige.

Olympiaåret blev inte vad han tänkt sig. Han ledde SM på 25 mil men fick då kedjekrangel och åkte i mål som elva på en standardcykel. Och han blev 13:e man på tempo 50 km i SM. Alex Lindgren återvände till moderklubben Sandvikens CK 1949 som med honom, Olle Wickholm och finländaren Uno Johansson blev att räkna med inom svensk cykel. Alex hade råkat ut för gulsot vid jultiden 1948 men repade sig bra.

SCK blev svenska lagmästare på 50 km med Alex som individuell femma, Olle som sexa och Alex bror Gunnar "Rö-

ret" i laget. 1950 dominerade Alex och Gunnar Lindgren i vårt distrikt. Efter säsongen blev Alex dock distriktsinstruktör och återvände hem till Hamrångefjärden.

Där var han också skridskobas, och hans klubb, HIK, blev dominerande i skridskosporten.

"Försynt och pålitlig cyklist."

Det skrevs i tidningarna, när 28-årige Alex Lindgren lämnade Sandviken för Uppsala 1947.

KARL OTTO ASPGREN

Vår man i Norrsundet,

som lånat tidningsurklipp av fru Karin Lindgren.

Vi minns...

Redaktör Per-Evert Persson, Bollnäs, avled 5 april. Han var född i Ovanjö och blev 81 år. Han inledde sin idrottsledarbana i Åshammar men fick arbete i Bollnäs 1946. Och han tog 1963 över ordförandeposten i Hälsinglands Idrottsförbund. Den satt han på i 25 år. I 18 år var han dessutom ledamot i Riksidrottsförbundet dechargeutskott. Pe-Pe valdes till sekreterare när skiddistriktsförbundet bildades.

Han var 1990 en av initiativtagarna till Hälsinglands Idrotts-historiska Sällskap och blev den förste ordföranden. 1995 utsågs han till hedersordförande. Pe-Pe anställdes hos Hudiksvalls Tidning/ Hälsinglands Tidning 1951 och pensionerades 1986. Han var i hela sitt liv engagerad inom politik på kommun- och länsnivå.

Erik "Ecken" Törnberg, Edsbyn, blev 76 år. Han hade varit fotbollsspelare i över 20 år, blev fotbollsdomare och genomförde sex år på 1950-talet Sverigeloppet på cykel Haparanda-Ystad med som bäst en tredjeplats 1956. Han blev känd som massör för Edsbyns bandylag.

Kurt "Kurre" Nyberg, född i Forsbacka, blev 74 år. Han var med och vann SM-guld i bandy i Edsbyn 1952, 1953 och 1962. Han uppmärksammades mest för sitt segermål mot Göta 1952. I en match på Stockholms Stadion inför drygt 24 000 åskådare. Kurre var Stor Grabb nummer 127.

Sandvikens IF 1941 med laget som besegrade Brynäs IF i DM-finalen med 5-2. Fr.v.: Nils Wall, Roland Lindblom, Thure Wickberg, Bertil Ericsson, Evan Pettersson, Gunnar Jäderström, Rune "Pecka" Pettersson, Bengt Andersson, Elon Wiklund och Birger Edlund, lagledare.

HISTORIA KRING

Stockholms Olympiastadion

Stockholm Stadion borde nu och i framtiden officiellt heta Olympiastadion. Detta hävdade bestämt Lars-Gunnar Björklund i sitt kåserande föredrag, när Sveriges Olympiska Akademi söndagen den 13 oktober hade inbjudit företrädare för idrottshistoriska organisationer till en temadag om Olympiastadion 1912-2002.

Akademiens nye ordförande, guldmedaljören på skridskor Tomas Gustavsson, hälsade välkommen.

Vi glömmer oftast bort hur vackra gamla idrottsplatser kan vara och vilka arkitektoniska värden de kan ha. Arkitekt Bengt Edlund inledde sitt tankeväckande föredrag med att konstatera detta. På planeringsstadiet var inte Olympiastadion tänkt att bli denna storstättiga byggnad och var enligt planen till och med tänkt som tillfällig.

Arkitekten på studiebesök i Olympia

Torben Grut, som fick ansvaret att rita och planera anläggningen, besökte Olympia i Grekland för att skaffa sig atmosfär. I sina första planer drömde han om en antik och klassisk idrottsanläggning i vit marmor. Men han övergav snabbt den antika förebilden för det nordiska och nationalromantiska idealet som låg i tiden. Således står Olympiastadion där än idag, stilen i granit och tegel. Gruts idé var att utsmyckningen skulle vara stram och begränsad. Däremot skulle statyer i gallerier och på utsidan berätta om idrott.

Vid rundvandringen i Olympiastadion visade Edlund hur rik platsen är på statyer och utsmyckning, vilket ofta inte publiken lägger märke till eller intresserar sig för. Lite bitter var Edlund över en del moderniseringar.

Lars-Gunnar Björklund kåserade

Samtidigt kåserade Lars-Gunnar Björklund under rundvandringen om händelser och personligheter ur Stadions historia och fortsatte med detta senare under dagen från talarstolen Hans eget val av det mest laddade ögonblicket på stadion var träffande men kanske lite

ovanligt. Det var det totalt laddade och dödstysta ögonblick 1958 då Rickard Dahl tog 2,12 och blev Europamästare i höjd. "Stickan" Pettersson som var med i sällskapet kunde bekräfta stämningen, eftersom han själv blev trea på 2,10 i samma tävling.

Vid ryttarolympiaden på stadion 1956 vann Petrus Kastenman fälttävlan. Som den ende nu i livet svenske guldmedaljören på olympiastadion i Stockholm hade han mycket att berätta i samtalet med Lars-Gunnar Björklund, som till sist också var provokativ gentemot ansvariga, då han frågade sig varför Olympiastadion numera står tom och öde på vintern och varför inte ett riksidrottsmuseum inrättas där.

Professor Jan Lindroth bevisade sedan i en föreläsning hur svensk satsning på olympiader under åren utvecklats. I sin forskning hade han jämfört fyra OS: London 1908 – Amsterdam 1928 – Rom 1960 – Barcelona 1992.

Som en privat idyll framstod det mesta 1908. Förberedelserna var korta och inte organiserade. Privata medel samlades ifrån en brokig grupp mecenater. I riksdagen hade särskilt bönderna gjort motstånd till allmänna medel. För att stärka kroppen räckte vedhuggning och kroppsarbete. Träningen var greninriktad med vila på vintern.

Ekonomiskt stöd från företag

Inför OS i Amsterdam 1928 hade SOK bildats. Statliga medel anslogs. Ekonomin stärktes genom medel från Ramlösa och Astra. Särskilt brottningen var föregångare med rationell träning. Amatörismen var helig och det fanns till och med förbud mot träningsläger.

Till Rom 1960 hade enligt Lindroths forskning förvånande lite hänt. Ekonomin hade stagnerat, då statsunderstödet var lågt och privat stöd var begränsat. Visst hade träning och medicinsk vetenskap utvecklats, men i debatten talade man ofta om hur bättre det var på andra håll, framför allt i östblocket och i USA. Traktamenten började komma och diskussion fördes om statstjänstemän skulle få ledigt med lön för deltagande.

forts nästa sida! ➡

Rune "Pecka" Pettersson blev 79 år

Rune "Pecka" Pettersson, en av Gästriklands bästa och mest kända idrottsmän från slutet av 1930-talet och i drygt tjugo år framåt, blev 79 år. Pecka spelade i allsvenskan i såväl bandy som fotboll för Sandvikens AIK. Han hade stor del i SM-gulden i bandy 1945 och 1946, SAIK:s två första.

Halvbackstrion Pecka, Erland Sundberg och Gunnar "Zacka" Zackrisson var mycket fruktad av motståndarlagens anfallare. Pecka spelade hårt men tog också mycket stryk i närkamper i stridens hetta – men han var ingen buse.

Han var med i två A- och fyra B-landskamper i bandy. I fotboll var han, Sigge Kihlström och Zacka stommen i det juniorlag som var en grund för SAIK:s framgångar i division 2 på hela 1940-talet och som i förlängningen ledde fram till allsvenskt spel säsongen 1954-55.

SAIK:s första i fotbollsallsvenskan efter 53 år.

Medelåldern var dock hög i laget. Pecka var 32 år, och det blev endast en säsong i den högsta serien. Han och de jämnåriga och äldre hade hellre sett en uppflyttning sex, sju år tidigare. Då var också SAIK mycket nära allsvenskan och svarade för flera uppmärksammade cupmatcher mot allsvenska lag.

Pecka nöjde sig inte med två bollsporter utan var aktiv i såväl handboll i SAIK, målvakt, och ishockey i Sandvikens IF. Han hade dock sitt hjärta i SAIK, och känslan för klubben som han debuterade för som junior 1934 blev inte ljummare med åren. Pecka följde SAIK Bandy fram till SM-guldet i vintaras, och han deltog gärna i veteranklubbens tisdagsträffar.

Hans idrottsår kan sammanfattas med 321 fotbollsmatcher, de flesta i division 2 men också 11 i allsvenskan. Han var hjälptränare i bandy samt senare domare, ofta i par med Bosse Nilsson, som nyligen avled.

Pecka var mycket respekterad både på och utanför plan samt ställde upp när det behövdes. Det gällde i arbetslivet på Sandvikens Jernverk och på fritiden, när han som pensionär tjänstgjorde som "trafikpolis" och såg till att de yngsta eleverna på Jernvallsskolan fick en säker skolväg.

Han hade SAIK:s förtjänsttecken i guld – nummer 9, och lämnar ett stort tomrum efter sig. 14 augusti skulle han firat sin 80-årsdag med hustrun Kerstin och sonen Kjell med familj.

KAJ ANNEBRANT

Bertil "Dansködaren" blev 93 år

Bertil "Dansködaren" Ericsson, var 93 år, då han avled 18 augusti i Sundsvall. Han var född i Falun, studerade i Stockholm och spelade då fotboll för AIK. Som 23-åring värvades han till allsvenska Sandvikens IF och gjorde succé direkt i klubblaget.

Han gjorde också två mål i en VM-kvalmatch mot Estland. Bertil fortsatte med två mål, då det starka Danmark vann med 3-2 mot Sverige på Råsunda. Och 1934 blev han "dansködaren" i lejonkulan Idrettsparken i Köpenhamn.

Sverige segrade med 5-3 efter fyra Bertil-mål, men i en intervju i GD på 1990-talet sa han:

- Jag gjorde två mål till, men de underkändes. Ett för offside och ett för ruff, men det var fel. Jag var femmålsskytt.

Tillnamnet Dansködaren följde honom i hela livet. Han var stolt för.

Men det var han inte över att ha varit med i Sveriges OS-trupp i Berlin 1936, när Sverige fick stryk av Japan med 3-2. Men varken Bertil eller klubbkompisen Einar Snitt var ute på plan då och gjorde bort sig.

Bertil satt intill radions Sven Jerring på läktaren och var expertkommentator och har sagt:

- Hade jag fått spela, då hade vi vunnit. I en testmatch före gjorde jag båda målen för B-laget. Det låg misstämning och

underskattning bakom förlusten i OS. Vårt lag borde ha kört över de sämre japanerna. OS-äventyret slutade med ett praktgräl mellan oss spelare och ledarna, som inte var mogna sitt ansvar.

Bertil och de som inte hade del i Japan-förlusten satte visitkort med texten vi var inte med på sina halmhattar under hemresan. Och han gladdes åt stora allsvenska framgångar för SIF åren 1935-1937 med placeringarna fyra, trea, fyra.

Grabben med studentnössan smälte väl in i kamratgänget SIF. Han satte färg på laget, tyckte att Arsenaladressen med rött och vitt skulle ersätta den gamla träkigare. Valet gjordes på SIF:s nyårsfest, där flera alternativ visades upp.

Bertil drog igång tennis i SIF och var med och gjorde första handbollsmalet, när Jernvallens idrottshall invigdes med två matcher i november 1937. Bertil spelade förmatchen i SIF B. En kort ishockeykarriär blev det också.

När SIF:s ungdomssatsning Pojkringen startade 1943 var Bertil en av de ledande. Han gjorde året efter ett uppbrott och bosatte sig i Sundsvall och drev med tiden ett eget företag. Han var aktiv några år men gjorde även stor nytta som SIF:s talangscout i norr. Stig "Tjofsen" Olsson från Matfors lockade Bertil till klubben.

Efter åren som spelande tränare i Kubikenborg blev han ordförande i föreningen. Han var en aktiv människa in i det sista och var en tomte i servicehuset på Tomtegränd. Han levde ensam senaste fyra åren men hade före det i många år vårdat sin svårt sjuka fru.

Bertil var mycket vänsäll och ofta på besök i Sandviken. I många år delades hans stipendium Silverbollen ut till en lovande fotbollsjunior i Sandvikens IF. Dansködaren spelade blott tio landskamper men gjorde tio mål 1933-37. Han sa vad han tyckte och fjäskade inte för ledare eller någon annan.

Hans 131 mål på 216 allsvenska matcher säger mycket.

Närmast sörjande är sönerna Jan och Karl-Gustaf samt dottrarna Britt och Göril.

KAJ ANNEBRANT

OS-medaljer ett mål

Det moderna genombrottet med allsidig satsning på OS skedde sedan till Barcelona 1992, särskilt efter 1970. Allt blev anorlunda. Statligt stöd växte och kombinerades med starka sponsorer. Amatöridealerna var helt ute då Brundage avgått. Talangjakt och elitsatsning hade OS-medaljer som målsättning. Doping växte som problem.

"Plex" Pettersson och Tomas Gustavsson summerade ett givande symposium om Stockholms Olympiastadion och svensk idrotts historia.

BO NORDLUND

Ett års avstängning blev "livstidsstraff"

Hans Liljekvist, 79 år känner sig ännu efter mer än 50 år rejält lurad på en OS-medalj av de friidrottsledare som hade störst inflytande i svensk och internationell idrott. Han var enligt egen åsikt väl kvalificerad till OS i London 1948 på 800 meter och 4 x 400 meter.

Tre veckor före OS hade Hasse noterat säsongens bästa tid i Europa på 800 meter under en tävling i Bryssel. Men det räckte inte för att den 25-åriga Stockholmare skulle få en chans. Ändå hade han efter avstängningen på grund av brott mot amatörbestämmelserna tävlat ofta för Sverige internationellt såväl 1947 och 1948.

Hans Liljekvist blev som 20-åring förste nordbo att springa 800 meter under 1.50. Och första svenska rekordet satte han redan året före på en halv engelsk mil. Hasse var endast 4/10 från Rudolf Harbigs världsrekord på 1 000 meter. Och Paa-vo Nurmi, finske löparlegenden, spådde efter att ha sett svensken springa några tävlingar i Helsingfors att denne skulle bli först man i världen med att springa en engelsk mil under fyra minuter – bli en drömmilare.

Hasse blev svensk mästare på 800 meter 1943-1944-1945. Hans personbästa är 1.49,2.

Om det och friidrottens guldår under större delen av 1940-talet handlar en bok, som ska ges ut före jul. Han har berättat sina minnen för journalisten Kaj Annebrant, som tidigare skrivit flera böcker om idrotten i Gästrikland.

Hans Liljekvist gick miste om olympisk medalj 1948

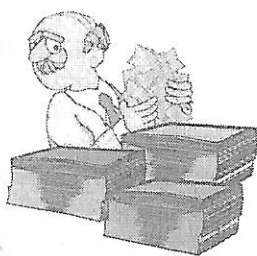
ETT ÅRS AVSTÄNGNING
BLEV "LIVSTIDSSTRAFF"

Hans Liljekvist, 79 år, känner sig ännu efter mer än 50 år rejält lurad på en OS-medalj av de friidrottsledare som hade störst inflytande i svensk och internationell idrott. Han var enligt egen åsikt väl kvalificerad till OS i London 1948 på 800 meter och 4 x 400 meter. Ändå hade han efter avstängningen på grund av brott mot amatörbestämmelserna tävlat ofta för Sverige internationellt såväl 1947 och 1948.

- 204 sidor
- 108 foton/
teckningar
- 450 namn
- 225 kronor

Signering:
Bokia Sandviken
1 december

Kassörens ruta:

Våra mål är...

att

i Gästrikland väcka och underhålla intresset för idrottens historiska bakgrund och utveckling

att

med hjälp av text, ljud och bild dokumentera våra idrottsmän och idrottsledare
samt våra idrottsföreningarnas historia

Vid en kontroll i medlemsmatrikeln i mitten av oktober 2002 saknas medlemsavgift från 38 enskilda medlemmar och elva föreningar. Tillsammans utgör detta en utebliven intäkt på drygt 2 600 kronor.

Är du osäker på om Du betalat din medlemsavgift eller inte – Ring gärna undertecknad!

Gästriklandets Historiska Förening
Att. Rune Holmgren, Furuvägen 27, 812 31 Storvik
Telefon: 0290-108 64. Postgirokont. 81 60 67-3

Medlemsavgift/år: Enskild medlem 50:-, förening 100:- förbund och företag 200:-.

Du får vårt medlemsblad två gånger och vi ordnar flera idrottsprogram årligen.